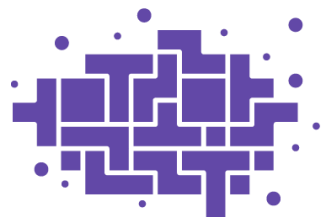

Informācijas karš un dezinformācija

FLPP

FUNDAMENTĀLIE UN
LIETIŠĶIE PĒTĪJUMU
PROJEKTI

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
**SOCIĀLO ZINĀTŅU
FAKULTĀTE**

Vita Zelče
Komunikācijas studiju nodaļa
Sociālo zinātņu fakultāte
Latvijas Universitāte
2022. gada 18. marts

Mūslaiks

- Krievijas Federācijas 4. marta “viltus ziņu” likums (ФЕДЕРАЛЬНЫЙ ЗАКОН О ВНЕСЕНИИ ИЗМЕНЕНИЙ В УГОЛОВНЫЙ КОДЕКС РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ И СТАТЬИ 31 И 151 УГОЛОВНО-ПРОЦЕССУАЛЬНОГО КОДЕКСА РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ): par informācijas izplatīšanu, ko Krievijas varasiestādes uzskata par bruņotos spēkus apmelojošu:
  - cietumsods līdz trim gadiem vai naudas sods no 700 000 līdz 1,5 miljoniem rubļu
  - 5–10 gadu cietumsodu par «viltus ziņu» izplatīšanu, izmantojot amata stāvokli, personu grupā vai personu grupā, mākslinieciski radot pierādījumus
  - spriests 10-15 gadu cietumsods, ja apzināta «melīgas informācijas» izplatīšana radījusi smagas sekas
- «viltus ziņas» – informācija par Krievijas Federācijas Ukrainā pastrādātajiem kara noziegumiem, Krievijas Federācijas zaudējumiem, Ukrainas pretošanos u.c.
- jēdzienu «karš» aizstāts ar eifēmismu «specoperācija»

Informācija karā/Informācijas karš

- Philip Seib «Information at War»
- Krievijas Federācijas Aizsardzības ministrijas definīcija:
  - Atklāta un vardarbīga sadursme starp valstīm, kurā ienaidnieka pretestība tiek apspiesta, lietojot kaitējumu nesošus ietekmes līdzekļus, traucējot vai iznīcinot tā informācijas un telekomunikāciju sistēmu normālu darbību, graujot ienaidnieka informācijas resursu drošību un iegūstot nesankcionētu pieeju tiem, kā arī masveidīgi izmantojot informatīvo un psiholoģisko ietekmi uz bruņoto spēku personālu un ienaidnieka puses iedzīvotājiem, lai destabilizētu sabiedrību un valsti
  - **(ИНФОРМАЦИОННАЯ ВОЙНА** – открытое и острое столкновение между гос-вами, в к-ром сопротивление пр-ка подавляется применением средств опасного воздействия на его информац. сферу, разрушением или нарушением нормального функционирования информац. и телекоммуникац. систем, сохранности информац. ресурсов, получением несанкционир. доступа к ним, а также массированным информац.-психол воздействием на личный состав ВС и население пр-ка с целью дестабилизации об-ва и гос-ва. Концепции И. в. начали разрабатываться рядом гос-в во второй пол. 20 в. Они исходят из того, что в качестве цели, ресурса и средства в такой войне выступает информация. Для ее ведения создается спец. информац. оружие (средства радиоэлектронной борьбы, программно-электронного воздействия на технику и информац.-психол. воздействия на человека). Объектами воздействия в И. в. являются системы упр. и принятия решений, гражд. и воен. информац. инфраструктура, системы вооружений, обществ. сознание. Доктрина информац. безопасности РФ комплексное противодействие угрозам И.в. относит к первоочередным мероприятиям по реализации гос. политики обеспечения информац. безопасности страны)
(<https://encyclopedia.mil.ru/encyclopedia/dictionary/details.htm?id=5211@morfDictionary>).

Vēsture: Krievijas vēsture ļoti īss vārda brīvības periods

- 18. gs. beigas–19. gs. sākums: bailes no Lielās franču revolūcijas ietekmes
  - «Ir labāk, ja tiek sadedzināts simts labu grāmatu, nekā viena paliek nepamanīta, kaut arī tajā atrastos tikai viens vārds, kam būtu kāda revolucionāra nozīme»
- 19.gs. 30.–50. gadi: bailes no Eiropas revolūcijām
- 1905.–1914. gads: melīgā «vārda brīvība»
  - 17.oktobra manifests: preventīvās cenzūras nomaiņa ar pēccenzūras sodu sistēmu
- Padomju cenzūras sistēma – totāla mediju kontrole

Piemērs: Latvijas 1941. gada jūnija piemērs

- Mediju tehnoloģijas: prese un radio
- Valsts īpašums
- Totāla satura un darbinieku kontrole
- Prese: 6 republikāniskie dienas laikraksti, 11 reģionālie laikraksti un 15 žurnāli
- Kopš nacistiskās Vācijas uzbrukuma iznāk vēl apmēram nedēļu

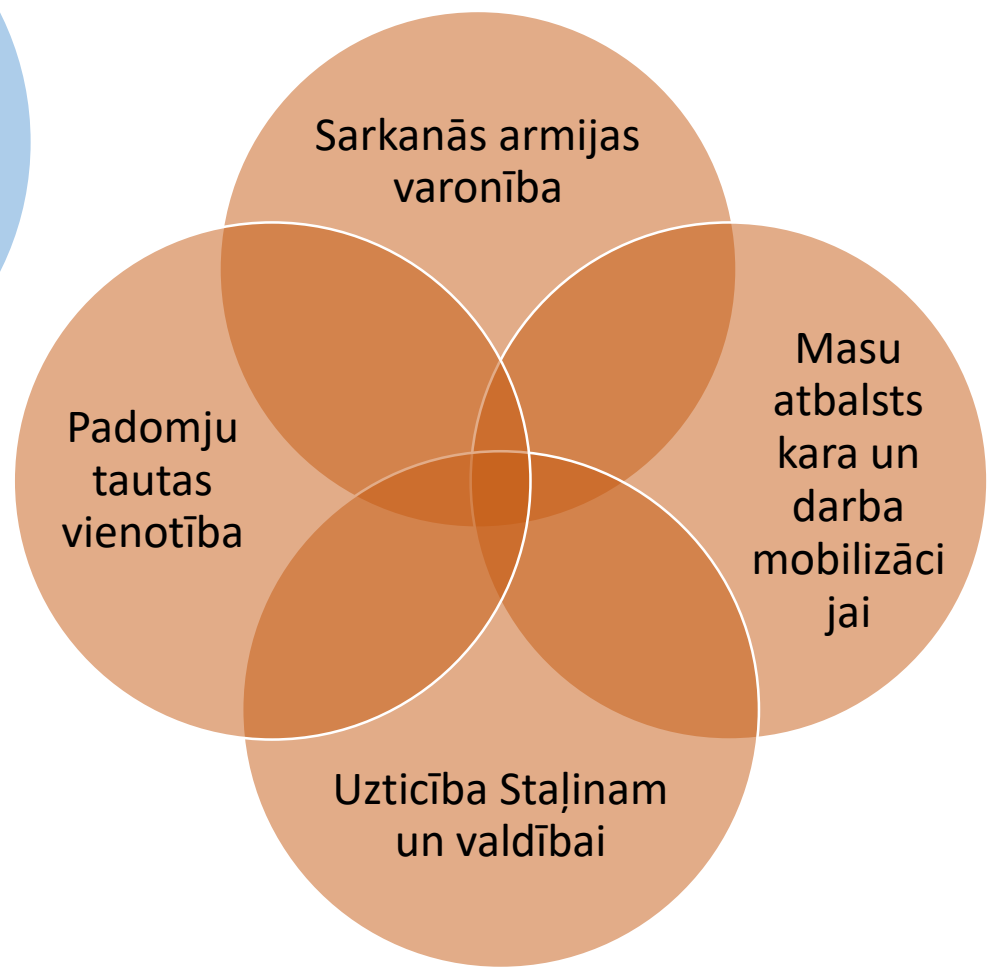
Diskursa stratēģijas (*Ruth Wodak discourse-historical approach*)

Stratēģija	Stratēģijas skaidrojums	Rezultāti
Nosaukšanas	sociālo aktoru, objektu, notikumu, procesu un darbības marķēšana	«nedzirdēts uzbrukums» «nepiedzīvota vārda laušana» «šo karu mums ir uzspieduši», «uzspiests karš» «nekaunīgais uzbrukums» «tēvijas brīvības karš» «tēvijas karš» «taisnīgs karš»
Apgalvojuma stratēģija	• sociālo aktoru, objektu, notikumu, procesu un darbības diskursīvā kvalifikācija • iekšējo un ārējo grupu veidošana	«Mēs» : «Viņi» «Mēs»: PSRS “ar vislielāko godprātību pildīja visus šī līguma nosacījumus”, “varonīgā armija un flote”, “padomju aviācijas drošsirdīgie ērgļi”, “Sarkanā armija un visa mūsu tauta no jauna sāks uzvarām vainagotu tēvijas karu par dzimteni, par godu, par brīvību”, “Visai mūsu tautai tagad jābūt tā saliedētai un vienotai kā nekad”, “Mūsu lieta ir taisnīga. Ienaidnieku sakaus. Uzvara būs mūsu”, “nepieejams sociālistiskais cietoksnis” «Viņi»: “laupītāji”, “fašistiskā Vācija ir uzbrucēja puse”, “Šo karu mums uzspieduši ne vācu tauta, ne vācu strādnieki, zemnieki un inteliģence, kuru ciešanas mēs labi saprotam, bet Vācijas asinskāro fašistisko vadītāju kliķe”, “nežēlīgais cilvēces ienaidnieks fašisms»

Diskursa stratēģiju īstenošana

Stratēģija	Stratēģijas skaidrojums	Rezultāti
Argumentācijas stratēģija	diskursus raksturojošās tēmas un konkrētie fakti, kas pamato pagalvojumu patiesīgumu un normatīvo pareizību	Vācijas nodevīgais uzbrukums Padomju tautas atbalsts valdībai un armijai Padomju valdības un Staļina pareizās darbības Tautas mobilizācija (“Par dzimteni! Par Staļinu”) Padomju cīņas slavinājums (varonīgu un uzvarošu kauju epizodes) Norāde: būt aukstasinīgiem, disciplinētiem, pašaieliedzīgiem “paliksim katrs savā vietā, izpildīsim noteikti un precīzi visus rīkojumus” Konkrētā info: dekrēts par karastāvokļa ieviešanu, sodi par ienaidnieka atbalstīšanu, uzvedība gaismas trauksmes laikā
Perspektivizācijas un diskursa reprezentācijas stratēģija	runātāja viedokļa rāmējums, reprezentācija, preses pozīcija	Totāla vienveidība Piederība vienotajai padomju informatīvajai telpai Atsevišķi lokalizējumi
Diskursa intensifikācijas un mīkstināšanas stratēģija	satura veidošanas instrumenti, mākslinieciskās izteiksmes līdzekļi	Lokalizējumi: Atsauces uz Latvijas vēsturi, 700 gadiem vācu verdzībā, 1918. gada vācu okupāciju “vācu melnais bruņinieks tagad kā hitlerietis”, “suņu-bruņinieku pēcteči”, “melns suns –bruņinieks”, “bruņinieks – lielceļa laupītājs”, “fašistiskie asinssuņi”, “viduslaiku spoki”

Secinājumi

- Varas formāti nosaka informācijas pieejamību un patiesīgumu
- Autoritārās un totalitārās varas nesaudzīgi savu interešu dēļ realizē informācijas kontroli
- Informācijas karš ir kara un tā priekšvēstures sastāvdaļa
- Mediji var sekmīgi piedāvāt ar realitāti nesaistītus/maz saistītus diskursus

Paldies!